

TADEUSZ KOTARBIŃSKI

KURS
LOGIKI

DLA PRAWNIKÓW

Rozdział I

*Działy logiki. Zarys dziejów logiki. Terminy swoiste semantyki.
Kategorie semantyczne. Kategorie ontologiczne.*

DZIAŁY LOGIKI

Logika w szerszym tego słowa znaczeniu obejmuje logikę formalną, czyli logikę w węższym sensie, oraz semantykę, teorię poznania i metodologię nauk.

Logika formalna, centralny niejako kryształ tej całości, jest to teoria wynikania. Poucza ona o tym, jakiej budowy zdania wynikają ze zdań zbudowanych w taki a nie inny sposób. Głosi np., że ze zdania o strukturze „Żadne A nie jest B” wynika zdanie o strukturze „Żadne B nie jest A”.

Semantyka, to teoria znaczeniowej strony języka, wspólny przedmiot zainteresowania logików i lingwistów. Gdy jednak lingwistę znaczenia tworców językowych obchodzą z punktu widzenia opisowego i z punktu widzenia genezy, logik interesuje się nimi walcząc z mówieniem nonsensów, z rozumieniem słów niejasnym i niewyraźnym, z nieporozumieniami mającymi źródło w wieloznacznościach, z urojeniami, których powodem bywają zwroty języka, z wadliwym stawianiem zagadnień, których charakter pozorny wyłania się w drodze analizy i uświadomienia sobie sensu poszczególnych wyrażen. Do tego działu należą m. in. wskazania dotyczące urabiania definicji analitycznych, tzn. ujmujących, rozcłunkowujących i uwyrażniających dane poczuciowo sensory słów używanych.

Teoria poznania obejmuje obfitość zagadnień dotyczących obiektywności naszych sądów, zwłaszcza zaś obiektyw-

ności naszych sądów podstawowych. Można z grubsza scharakteryzować ogół tych dociekań jako analizę prawdziwości. Logikę formalną interesuje tylko to, jak się mają pod względem prawdziwości lub fałszywości dane zdania, jeżeli prawdziwe są pewne zdania inne lub jeżeli fałszywe są pewne zdania inne; samym zaś pojęciem prawdziwości logika formalna operuje jako ustalonym, nie wchodząc w jego treść. Natomiast teoria poznania właśnie pyta o to, co znaczy słowo „prawda” i pochodne, czy myśli prawdziwe odwzorowują rzeczywistość, czy wszelka wiedza ma swe uzasadnienie w danych doświadczenia itd.

Pojęcie uzasadnienia prowadzi do dziedziny metodologii nauk. Dzieli się ona na ogólną i szczegółową. Ogólna metodologia nauk zajmuje się ogólnymi metodami pracy naukowej, przede wszystkim zaś metodami uzasadniania twierdzeń i metodami konstrukcji systemów naukowych. Rozważa w tym celu m. in. pojęcie rozumowania i wyróżnia odmiany rozumowania. Analizuje metodę dedukcyjną i metodę indukcyjną budowania systemów naukowych. Metodologia szczegółowa bierze za punkt wyjścia klasyfikację nauk i zastanawia się nad odrębnościami ich poszczególnych rodzajów, jako to: nauk matematycznych, fizykalnych, biologicznych, psychologii, nauk społecznych, historycznych, dyscyplin krytycznych, umiejętności normatywnych itd. Do tej dziedziny dociekań należy także klarowanie pojęć właściwych danej kategorii nauk.

Spośród zagadnień metodologii nauk można wyodrębnić zagadnienia epistemologiczne. Są to te zagadnienia, które mają za przedmiot naukę lub nauki poszczególne jako fakty. Epistemologię interesuje życie nauki, dynamika jej rozwoju w związku z innymi dziedzinami kultury. Z metodologią nauk łączą się nadto ściśle z jednej strony zagadnienia ogólnej teorii działania skutecznego, czyli prakseologii, z drugiej — zagadnienia erystyki, czyli sztuki prowadzenia sporów. Obie te dziedziny muszą specjalnie zaciekawiać prawnika i dlatego pozwolimy sobie odpowiednie rozdziały umieścić w niniejszym kursie.